

***Klein Driene Hengelo
Docentenhandleiding***

Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet

'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' is ontwikkeld in het kader van het programma Naorlogs Bouwen in Overijssel. Dit programma is door de provincie Overijssel in het leven geroepen met de bedoeling aandacht te krijgen bij bewoners en beleidsmakers voor de stedebouw en de architectuur van de wijken uit de periode van de wederopbouw.

Na een periode van intensieve herstructurering, waarbij veel wijken van de wederopbouw letterlijk op de schop gingen, lijkt er thans sprake van herbezinning. Zonder de realiteit van de sociale en bouwkundige problemen in veel wederopbouw wijken te ontkennen, groeit het besef dat met sloop alleen veel waardevols verdwijnt.

Het programma omvat drie 'bouwlagen': weten, waarderen en gebruiken. 'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' laat kinderen (en ook volwassenen) kennis maken met 'wederopbouw wijken'. Dat doen ze spelenderwijs met behulp van de modernste communicatietechnieken. Na afloop van hun ontdekkingstocht door een van de betreffende wijken weten ze de kenmerken ervan te benoemen. Hoewel de ontdekkingstochten gemaakt zijn voor scholieren zijn ze ook voor eigenaren, ontwikkelaars en beleidsmakers een prachtige basis voor een belevenisvolle beeldvorming en daardoor voor gefundeerde besluitvorming over wat er met hun wijken uit de wederopbouw moet gebeuren.

Het Oversticht in Zwolle is de schrijver en uitvoerder van het programma. Een team van specialisten zorgt samen met partners in de diverse gemeenten voor het ontstaan van een reeks educatieve projecten. 'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' is daar één van.

Spelenderwijs leren op locatie

'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' is een totaal nieuw concept op het gebied van omgevingsonderwijs. Kinderen gaan op stap met Abel, een krachtig informatiesysteem met als basis een minicomputer met GPS. Dat kan in de omgeving van de school zijn, maar ook in en rond hun eigen woonplaats/wijk of in een willekeurig ander interessant gebied. De basis van Abel, genoemd naar de ontdekkingsreiziger Abel Tasman, is een kleine handcomputer met daarop speciaal ontwikkelde navigatie- en informatiesoftware. Abel wijst op een zeer gedetailleerde recente topografische kaart de weg en geeft op diverse plekken vragen en opdrachten. De antwoorden kunnen in de meeste gevallen gevonden worden door goed te kijken en logisch na te denken. Op school of thuis kan via bijvoorbeeld internet aanvul-

lende informatie verkregen worden. Al wandelend worden de kinderen spelenderwijs wijzer. De opdrachten doen een beroep op diverse vaardigheden en zijn uitdrukkelijk niet gebonden aan één bepaald schoolvak. Gedurende de wandeling maken de kinderen kennis met de geografie, de geschiedenis, de economie en de sociologie van het onderhavige gebied. Nu eens moeten ze inventariseren, dan weer rekenen, tekenen, redeneren, combineren et cetera. 'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' is een regionale invulling van de kerndoelen. Het sluit aan bij tijdvak 10 (tijd van televisie en computer) van het geschiedsonderwijs van de basisschool.

Getest door leerlingen en docenten

'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' is uitvoerig getest met docenten en leerlingen in Rumerslanden in Almelo. Daaruit bleek dat groepen van zo'n 5 à 6 kinderen ideaal zijn. In zo'n groepje ontstaat tijdens de ontdekkingstocht een onderwijsleerproces/-klimaat, waarbij ze elkaar helpen leren en de leer-

kracht zich volledig kan richten op zijn of haar rol van begeleider. 'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' bestaat uit een werkblad dat kinderen tijdens de wandeling kunnen invullen, een beknopte handleiding voor leerkrachten en natuurlijk Abeltjes. Eén Abel per groep van maximaal 6 kinderen volstaat.

Waar zijn de Abeltjes verkrijgbaar?

'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' in Klein Driene is door Het Oversticht ontwikkeld in samenwerking met de Gemeente Hengelo en de Bibliotheek Hengelo. Bij laatstgenoemde instelling kunnen de Abeltjes worden geleend. 'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' is opgenomen in het kunstmenu dat de gemeente Hengelo het basisonderwijs aanbiedt. Scholen kunnen zich voor deelname bij de gemeente aanmelden. De benodigde werkbladen en de docentenhandleiding staan in PDF-formaat op de website www.erfgoededucatie.eu onder het project 'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet'. Deze kunnen gratis worden gedownload en in de gewenste aantallen worden geprint.

Handleiding Abel in een notendop

Scherm 1

Zet het apparaat aan door op de knop bovenaan te drukken. Als het apparaat na het laatste gebruik goed is afgesloten, komt het welkomsscherm vanzelf in beeld. Is dat niet het geval, gebruik dan het penntje aan de achterzijde van het apparaat om de computer opnieuw op te starten. Druk daarvoor met de punt van het penntje op het knopje in het kleinste ronde gaatje aan de onderzijde. Zodra Abel is gestart, gaat het apparaat op zoek naar de benodigde GPS-satellieten. Het is daarom raadzaam ze buiten te starten. Behalve voor het herstarten van Abel is het penntje ook bedoeld voor het besturen van het programma op het scherm.

Scherm 2

Klik op Volgende.

Scherm 3

Klik op Wandelen.

Scherm 4

Selecteer de gewenste route en klik daarna op Kies.

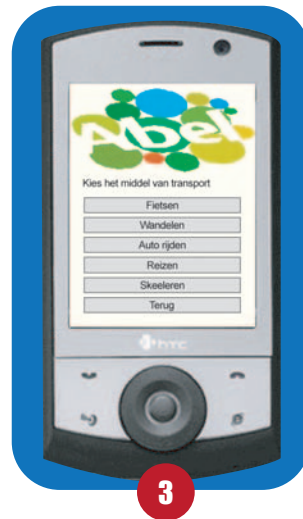
Scherm 5

Klik op start.

Scherm 6

Op het navigatiescherm zijn vier onderdelen van belang:

- 1 De route is zichtbaar als een rode lijn op de kaart. Op de route staan kleine rode driehoeken die de richting aangeven. Deze worden groen zodra ze zijn gepasseerd.
- 2 De wandelaar. Wanneer Abel verbinding heeft met de GPS-satellieten is het pictogrammetje een paars driehoekje, zolang dat (nog) niet het geval is een paars vierkantje.

3 Routeaanwijzingen. Deze staan onder het kaartje, zowel in tekst (links) als in afkorting met richtingpijl (rechts). Tussen haakjes staat de afgelegde afstand.

4 De plekken waar opdrachten bij horen. Deze zijn blauw totdat de wandelaar er in de buurt komt. Dan wordt het betreffende pictogram rood. Door er dubbel op te klikken of op het menuutje Info rechtsonder te drukken komt de opdracht in beeld.

Scherm 7

Lees de opdracht op dit scherm (eventueel scrollen) en keer door op het menuutje Route linksonder (of de corresponderende knop eronder) te klikken terug naar de route.

'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' in Klein Driene bestaat uit drie onderdelen:

1. introductieles(sen) op school

2. ontdekkingstocht door Klein Driene

3. verwerkingsopdracht in de bibliotheek van Hengelo.

Hieronder staat elke fase kort beschreven.

1 Introductieles(sen)

Benodigheden

- Werkblad 'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' in Klein Driene (per kind één)
- Potlood (per kind één)

De ontdekkingstocht met Abel door de wederopbouwwijk Klein Driene in Hengelo kan op allerlei mogelijke manieren worden ingeleid c.q. ingebed. Zo kan het als een op zich staand project worden uitgevoerd of als regionale invulling van leerstof in de gebruikte methoden voor relevante vakken als geschiedenis, aardrijkskunde/wereldoriëntatie et cetera. De minimumvariant van de inhoudelijke voorbereiding is het maken van een goed beeld van de plek waar Klein Driene in Hengelo ligt en wat in grote lijnen de belangrijkste ontwikkelingen daar zijn geweest vanaf ongeveer 1900. Voor beide kunnen de kaarten op de omslag van het werkblad gebruikt worden. Vergelijken van de oude en nieuwe kaart kan ook heel goed tijdens de wandeltocht, bijvoorbeeld om er achter te komen, of op een plek waar nu alleen nog

oude grote bomen staan vroeger een boerderij heeft gestaan.

Tip: via de website www.watwaswaar.nl kunnen de leerlingen Klein Driene opzoeken. Het is op deze website mogelijk om oude kaarten van het gebied te bekijken. De website bevat een heldere uitleg.

De antwoorden kunnen de kinderen invullen op het werkblad. Met wat sturing ontstaan op basis van slechts twee kaartfragmenten boeiende onderwijsleergesprekken. Voor een gedegen inhoudelijke voorbereiding op het thema naoorlogs bouwen is het door Het Oversticht uitgegeven boekje 'Quickscan wijken van de Wederopbouw in Overijssel' goed bruikbaar. Het is in PDF-formaat gratis te downloaden op www.erfgoededucatie.eu onder het project 'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet'. Hierin staat algemene informatie over stedenbouw en architectuur uit die periode en prachtige voorbeelden in alle Overijsselse gemeenten. Hieronder staan beknopte samenvattingen van de thema's die in de

wandelroute voorkomen. Zo is het mogelijk om zowel voorafgaand aan als tijdens de wandeling de leerlingen van extra informatie te voorzien en wordt het dus echt leren op locatie.

Thema's Klein Driene

1. Architectuur

Vaak krijgt de wederopbouwarchitectuur het verwijt saai en eentonig te zijn. Dit is niet altijd terecht, vooral niet in Klein Driene. Ondanks de beperkte hoeveelheid tijd en geld, kregen veel gebouwen toch nog vaak subtiele versieringen van de architect. Vaak zie je dat versieringen in de loop der tijd verdwijnen. Vooral om de onderhoudskosten van een gebouw laag te houden.

2. Bouwmaterialen

De wederopbouwwijken zijn tevens de eerste grote naoorlogse uitbreidingen van veel steden. In de plannen voor deze wijken werd nadrukkelijk rekening gehouden met een nieuwkomer in het straatbeeld: de auto. Typisch naoorlogse verschijnselen zijn de garageboxen. Deze garageboxen maakten onderdeel uit van het stedenbouwkundig

plan. Ze sloten aan bij het architectonisch ontwerp of werden zelfs in het gebouw geïntegreerd.

3. Stempels

Als je meerdere malen een stempel op papier zet, krijg je allemaal dezelfde afbeeldingen. Elke stempelafdruk is identiek. Ook wederopbouwwijken kennen stempels. Als je goed naar de plattegrond kijkt, herken je ze snel. Een stempel bestaat uit een groepje van verschillende woningen. De plattegrond van zo'n groepje woningen wordt meerdere malen herhaald. Dit was sterk kostenbesparend.

4. Kunst

Na de Tweede Wereldoorlog werd er bij nieuwbouw vastgehouden aan de zogenoemde procentageregeling. Dit betekent dat, vooral bij openbare gebouwen, 1% van de bouwkosten ten goede moest komen aan kunst. Kenmerkend voor deze tijd is dat de kunst vaak op, aan of in een gebouw zit. Zo zijn vele scholen, kerken en andere openbare gebouwen uit deze tijd vaak voorzien van reliëfs en mozaïeken.

5. Kerk

De meeste wederopbouwwijken kregen meerdere kerken, meestal drie. Klein Driene is hierop een uitzondering. De kerken kregen een bijzondere ligging in de wijk, op centrale en goed zichtbare punten. Wat bijzonder is aan de kerken uit de wederopbouwtijd is dat ze heel uiteenlopende verschijningsvormen hebben. Ze lijken vaak helemaal niet meer op de traditionele kerken en kerktorens.

2 Ontdekkingstocht door Klein Driene

Benodigheden

- Abeltjes (per groepje van zes kinderen minimaal één)
- Digitale camera's (per groepje van zes kinderen minimaal één)
- Werkblad 'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' (per kind één)
- Potlood (per kind één)

Voorafgaand aan de wandeling wordt per groepje leerlingen een navigator (Abel-drager) en een fotograaf aangewezen. Gedurende de wandeltocht kunnen de rollen eventueel worden gewijzigd, zodat uiteindelijk iedereen meerdere taken heeft uitgevoerd. De navigator wijst de groep de weg en

leest de opdrachten hardop voor. Omdat niet onder alle omstandigheden de scherpjes even helder zijn en omdat niet ieder kind een Abel heeft, staan op het werkblad dezelfde plaatjes als in Abel. De leerlingen schrijven de antwoorden op in de daarvoor bestemde ruimtes op het antwoordenblad. De fotograaf heeft de opdracht onderweg foto's te maken. Een van de foto's moet na de wandeltocht

worden verwerkt tot een kleine foto, die in het daarvoor bestemde vak op het werkblad geplakt wordt.

Tip

Kinderen zijn geneigd om vooral foto's op ooghoogte te maken. Het is leuk om de kinderen te wijzen op de verschillende standpunten die een fotograaf kan innemen. Laat ze eens een foto op kniehoogte maken, of juist van veraf of heel dichtbij.

Startpunt

Josef Haydnlaan

Antwoorden Klein Driene

De wijk op de kaart

De docent checkt de antwoorden van de leerlingen.

1. Architectuur

Verschillen tussen de oude foto en de huidige situatie zijn bijvoorbeeld:

- De bakstenen "oren" aan de kopgevels ter hoogte van de daklijst zijn verdwenen.
- De betonnen versieringen boven de zij-ingangen van de woningen zijn verdwenen.
- De zonneschermen hebben plaatsgemaakt voor houten overstekken.
- De begane grond is wit gepleisterd.
- De etalage in de kopgevel is verdwenen.

2. Bouwmaterialen

- De daken zijn rond. Men noemt deze daken schaaldaken.
- De belangrijkste gebruikte bouwmaterialen zijn beton (daken), baksteen (muren) en hout (deuren, kozijnen).
- Deze gebouwtjes zijn bedoeld om auto's in te parkeren.

3. Stempels

- Het groepje huizen heet een stempel omdat het meerdere keren in de wijk voorkomt. Elke keer in een identieke plattegrond. Net zoals bij een echte stempel. Elke afdruk is gelijk.
- Op de foto zijn 2 x 2 stempels te zien. In totaal dus 4.

4. Kunst

- Het kunstwerk zit aan een school.
- Het kunstwerk is gemaakt van metaal en gekleurd glas.
- Het kunstwerk stelt een vis voor.

5. Kerk

- De kerk ziet er niet uit als een traditionele kerk. De meeste kinderen zullen het gebouw niet op een kerk vinden lijken, omdat het rond is en geen grote toren heeft.
- Je kunt aan de volgende dingen zien dat het gebouw een kerk is:
 - er staat een kruis op het dak
 - er staat een klokkentoren bij de kerk

3 Verwerving achtergrondinformatie

Benodigheden

- Internetaansluiting
- Werkblad 'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' in Klein Driene (per kind één)
- Potlood (per kind één)

In het derde onderdeel van 'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' gaan de leerlingen in de bibliotheek van Hengelo een aanvullende opdracht uitvoeren.

Colofon

'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' is een samenwerkingsproject van Het Oversticht, Gemeente Hengelo en Bibliotheek Hengelo.

Het project is gefinancierd door de Provincie Overijssel en de Mondriaan Stichting. Met dank aan de St. Plechelmusschool te Hengelo.

HET OVERSTICHT

provincie

Bibliotheek
Hengelo

Mondriaan Stichting
(Mondriaan Foundation)

